

คู่มือการปฏิบัติ

นครนายกโมเดล

การผลิตผักกูดร่วมไม้ผลสร้างรายได้สูง

โครงการ 76 จังหวัด 76 โมเดล การผลิตสินค้าเกษตรมูลค่าสูง

ดาวน์โหลดข้อมูลการปฏิบัติ

ศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตรปทุมธานี
สำนักวิจัยและพัฒนาการเกษตรเขตที่ 5

กรมวิชาการเกษตร

คำนำ

เอกสาร “การผลิตผักกูดร่วมไม้ผลสร้างรายได้สูง” จัดทำขึ้น ภายใต้โครงการ 76 จังหวัด 76 โมเดลการผลิตสินค้าเกษตรมูลค่าสูง เพื่อเผยแพร่ ภูมิปัญญา เทคโนโลยี และนวัตกรรมทางการเกษตร ผ่านโมเดลเกษตรกรรมที่สร้างมูลค่าสูง ให้แก่ชุมชน 76 จังหวัด “นครนายกโมเดลการผลิตผักกูดร่วมไม้ผลสร้างรายได้สูง” เป็นอีกองค์ความรู้ที่ผ่านการปฏิบัติและสร้างรายได้ให้แก่เกษตรกรในจังหวัดนครนายก หวังเป็นอย่างยิ่งว่า เอกสารเล่มนี้ จะมีประโยชน์ต่อนักวิชาการ เจ้าหน้าที่ เกษตรกร และบุคคลผู้สนใจทั่วไป สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติและปรับใช้ให้เกิดประโยชน์ เพื่อสร้างสรรค์การเกษตรของไทยให้มั่นคงและยั่งยืนต่อไป

ศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตรปทุมธานี
พฤษภาคม 2566

สารบัญ

ข้อมูลเกษตรกร	๒
เทคโนโลยีการผลิตผักฤดูรวมมะยงชิดและกระเทียม.....	๓
การปลูก.....	๔
การดูแลรักษา.....	๕
การเก็บเกี่ยวและวิทยาการหลังการเก็บเกี่ยว.....	๖
การตลาด.....	๗
ผลผลิต.....	๘
การแปรรูป.....	๘
เทคโนโลยี/นวัตกรรมที่นำไปใช้.....	๙
เทคโนโลยีกรมวิชาการเกษตร	๙
เทคโนโลยีเกษตรกร.....	๑๐
ผลผลิต ต้นทุน รายได้ รายได้สุทธิ (บาท/ไร่/ปี).....	๑๒
การยอมรับความพึงพอใจเทคโนโลยีกรมวิชาการเกษตร..	๑๒
คำแนะนำ	๑๓

“ วิถีที่ใช่ สุขใจ ธรรมชาติ ”

นายสมหมาย เกตุแก้ว

ประธานศูนย์การเรียนรู้ชุมชนบ้านทุ่งกระโปรง
ตำบลป่าพะ อำเภอบ้านนา จังหวัดนครนายก

ข้อมูลเกษตรกร

นายสมหมาย เกตุแก้ว อายุ : 47 ปี

ที่อยู่ : 257 หมู่ที่ 12 ตำบลป่าชะ อำเภอบ้านนา จังหวัดนครนายก

การศึกษา

ป.ตรี รัฐประศาสนศาสตร์ (การเมืองการปกครองท้องถิ่น)

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

การทำงาน

- ประธานศูนย์เรียนรู้รู้โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริระดับอำเภอ
- ประธานศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) เครือข่ายด้านเกษตรผสมผสาน เกษตรทฤษฎีใหม่
- ประธานกลุ่มท่องเที่ยวบ้านทุ่งกระโปรง (ตลาดทุ่งช้าง)
- ประธานกลุ่ม“วิสาหกิจชุมชนแม่บ้านเกษตรกร ป่าชะสามัคคี”
- คณะกรรมการธรรมาภิบาลจังหวัดนครนายก สำนักนายกรัฐมนตรี
- สมาชิกสภาเกษตรกรจังหวัดนครนายก
- หมอдинอาสาประจำตำบล
- ประธานศูนย์ผู้นำจิตอาสาพัฒนาชุมชนตำบลป่าชะ
- ประธานอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน
- สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลป่าชะ
- อดีตผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่12 ตำบลป่าชะ อ.บ้านนา จ.นครนายก

ติดต่อ ชุมชนท่องเที่ยวไทยตามรอยเท้าพ่อ บ้านทุ่งกระโปรง

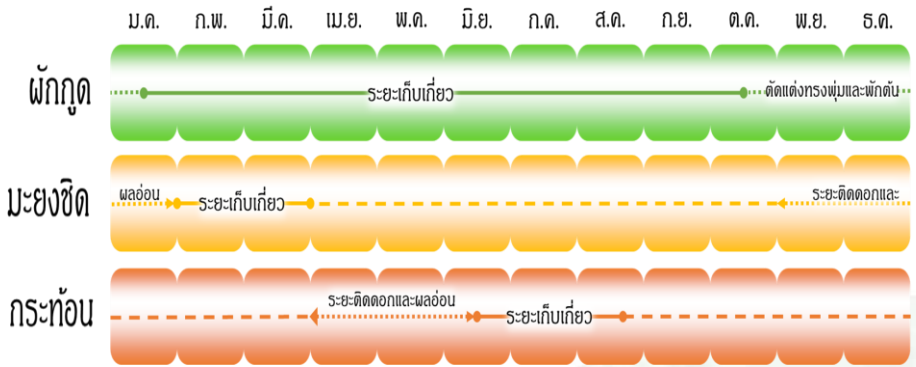
คุณสมหมาย เกตุแก้ว

(089 468 5499)

(096 889 0889)

ปฏิทินการผลิตผักกูดร่วมไม้มะยงชิดและกระถ้อน

เทคโนโลยีการผลิตผักกูดร่วมมะยงชิดและกระถ้อน

ผักกูด เป็นหนึ่งในดัชนีชี้วัดความบริสุทธิ์ของดินและน้ำในสภาพแวดล้อม โดยทั่วไปนิยมเก็บส่วนของยอดหรือใบอ่อนมาประกอบอาหาร คุณสมบัตย เกตุแก้ว ได้ริเริ่มนำผักกูดเข้ามาปลูกในพื้นที่สวนผลไม้เพื่อเป็นพืชคลุมดิน เพราะดูแลง่าย ไม่มีโรคและแมลงรบกวน ความต้องการปุ๋ยต่ำ ระบบรากตื้น จึงเหมาะกับการปลูกร่วมกับไม้ผล เป็นพืชร่วมที่ให้ผลผลิตสม่ำเสมอปลูกครั้งเดียวแต่สามารถเก็บผลผลิตได้เกือบทั้งปี ปัจจุบันเป็นผักพื้นบ้านที่สร้างรายได้ดีให้กับกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกไม้ผลในพื้นที่ ตำบลป่าชะ อำเภอบ้านนา จังหวัดนครนายก

การปลูก

การปลูกผักกูดร่วมกับมะยมขิดและกระท้อน ที่มีระยะปลูก 8 x 8 เมตร ในพื้นที่ 1 ไร่ สามารถปลูกผักกูดได้มากกว่า 100 ต้น ในกรณีที่มีการปลูกนอกทรงพุ่มร่วมด้วยอาจปลูกได้มากถึง 300 ต้น

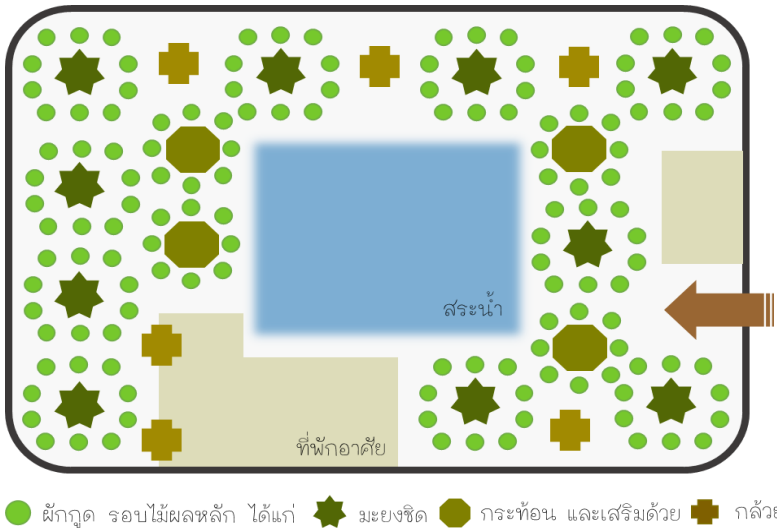
การเตรียมต้นกล้า : แบ่งเป็น 2 วิธี คือ

- ต้นกล้าจากการขยายพันธุ์ตามธรรมชาติหรือต้นอ่อนจากสปอร์ สามารถถอนย้ายปลูกได้เลย เหมาะกับการย้ายปลูกในพื้นที่หรือบริเวณใกล้เคียงเรียกว่า กล้าเปลือย
- ต้นกล้าจากการถอนและตัดแต่งทรงพุ่ม สามารถเอาส่วนของไหล นำมาตัดแต่งรากและใบบางส่วนออกย้ายปลูกในถุงชำ เมื่ออายุครบ 30 วันก็สามารถนำไปปลูกได้ เรียกว่า กล้าถุง

การเตรียมดิน : พรวนดินรอบๆ ทรงพุ่มผสมดินด้วยปุ๋ยหมักใบไม้แห้งคลุมเกล้าให้เข้ากันและทำเป็นกองรอบๆ ต้นไม้ผล ให้ห่างจากโคนต้น 80 – 100 เซนติเมตร และสูงจากพื้น 15 – 20 เซนติเมตร ควรปลูกให้มีระยะระหว่างต้น 30 x 30 เซนติเมตร หลังปลูกควรรดน้ำให้ชุ่ม จากนั้นใช้เศษใบไม้คลุมเพื่อรักษาความชื้น

ผังการปลูกผักคู่ร่วมกับมะยงชิดและกระถ่อน

การดูแลรักษา

การรดน้ำ : ให้น้ำผ่านระบบสปริงเกอร์ บริเวณทรงพุ่มไม้ผล รัศมี ๒ เมตร รดน้ำ ๒ รอบ/วัน ในช่วงเช้าและเย็น รอบละ ๑๕ นาที ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับที่ตั้ง สภาพพื้นที่ และลักษณะดิน ส่วนในช่วงงดน้ำเพื่อกระตุ้นการออกดอกตามฤดูกาลของมะยงชิด (ต.ค. – ธ.ค.) หรือช่วงฤดูหนาว จึงควรตัดแต่งทรงพุ่มและตัดใบผักคู่ออกเพื่อลดการคายน้ำ

การใส่ปุ๋ย : ใส่ปุ๋ยอินทรีย์คุณภาพสูงให้กับมะยงชิด ทุกๆ 3 เดือน และกระถ่อนทุกๆ 5 เดือน เฉลี่ย 5 กิโลกรัม/ต้น โดยคำนวณปริมาณธาตุอาหารที่พืชต้องการจากคำแนะนำการใส่ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน หลังจากใส่ปุ๋ย 7 วันให้ใช้จุลินทรีย์สังเคราะห์แสง 1 ส่วน

ต่อน้ำ 10 ส่วน รดบริเวณรอบทรงพุ่ม เพื่อกระตุ้นกระบวนการย่อยสลาย เพิ่มการดูดซึมธาตุอาหารและเพิ่มจุลินทรีย์ที่มีประโยชน์ในดิน (* ในกรณีปลูกผักกูดนอกทรงพุ่มสามารถให้ปุ๋ยหมักใบไม้แห้งเดือนละ 1 ครั้ง ในอัตรา 300 กิโลกรัม/ไร่)

วัชพืช : ถอนวัชพืชทุกๆ สัปดาห์ ในช่วง 6 เดือนแรกของการปลูกผักกูดเพื่อความสม่ำเสมอของผลผลิต ส่วนในช่วงฤดูหนาวผักกูดจะไม่สร้างยอดจึงควรตัดแต่งทรงพุ่มและตัดใบออก ให้ต้นผักกูดพักตัวและเพื่อป้องกันการเป็นแหล่งสะสมของโรคและแมลงศัตรู

การเก็บเกี่ยวและวิทยาการหลังการเก็บเกี่ยว

ผักกูดจะให้ผลผลิตสม่ำเสมอหลังจากมีอายุได้ 6 เดือน เกษตรกรจะแบ่งเก็บผักกูดเป็น 3 รอบ เพื่อให้มีผลผลิตส่งขายได้ทุกวัน เนื่องจากผักกูดจะแตกยอดใหม่ทุกๆ 2 - 3 วัน

เลือกเก็บยอดอ่อน ที่มีลักษณะม้วน ไปจนถึงยอดที่ปลายยอดเริ่มคลาย ควรตัดยอดให้มีความยาวอย่างน้อย 30 - 40 เซนติเมตร

ในระหว่างการเก็บเกี่ยวให้ทำการตัดแต่งใบแก่และดึงต้นอ่อนบริเวณโดยรอบกอดต้นผักกูดออก เพื่อให้ยอดใหม่เอาธาตุอาหารในดินไปใช้ได้อย่างเต็มที่ ทำให้น้ำหนักยอดดี ทำให้ทรงพุ่มโปร่ง ป้องกันไม่ให้ เป็นแหล่งสะสมของโรคและแมลงศัตรูต้นไม่ผล

การตลาด

จำหน่ายในตลาดท้องถิ่นและพื้นที่ใกล้เคียง

ขายส่งตลาดไท (เฉพาะผักกูด)

แพ็คขายให้ Lotus และ Big C ภายในจังหวัด

จำหน่ายผ่านช่องทางออนไลน์

จำหน่ายให้แก่ผู้เข้าชมหรือเรียนรู้วิถีเกษตร

ผลผลิต

- ผลผลิตหลัก : ผลไม้ตามฤดูกาล ได้แก่ มะยงชิด และ กระท้อน
- ผลผลิตรอง : ผักกูด

การแปรรูป

- มะยงชิดลอยแก้ว กระท้อนแช่อิ่ม และกระท้อนอบแห้ง
- ข้าวเกรียบผักกูด

เทคโนโลยี/นวัตกรรมที่นำไปใช้

เทคโนโลยีกรมวิชาการเกษตร

- การใส่ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน
- ปุ๋ยชีวภาพละลายฟอสเฟต ใส่รอบทรงพุ่มไม้ผลทุกๆ 1 เดือน
- ปุ๋ยชีวภาพอาร์บัสคูลาร์ไมคอร์ไรซา หลังใส่ไม้ผลปุ๋ย 7 วัน
- เชื้อราเขียวไตรโคเดอร์มา เพื่อป้องกันโรครากและโคนเน่า และผสมน้ำฉีดพ่นทรงพุ่ม เพื่อป้องกันโรคใบจุด ใบไหม้ ราดำ และผลเน่า

เทคโนโลยีเกษตรกร

- จุลินทรีย์หน่อกล้วย ใช้เพิ่มจุลินทรีย์ในดิน และ ฉีดพ่นล้างใบ หลังจากฝนตกเพื่อป้องกันโรค
- จุลินทรีย์สังเคราะห์แสง ใช้รดบริเวณทรงพุ่ม เร่งการย่อย เพิ่ม การดูดซึ่มปุ๋ย ช่วยสร้างภูมิคุ้มกันให้แก่พืช
- ปุ๋ยหมักใบไม้แห้งแบบไม่พลิกกองในคอกตาข่าย ใช้เป็นปุ๋ย เสริมและผสมดินปลูก

ผลผลิต ต้นทุน รายได้ รายได้สุทธิ (บาท /ไร่ / ปี) เฉลี่ย 3 ปี (2563-2565)

ชนิดพืช	ปีที่ 1 (2563)			ปีที่ 2 (2564)			ปีที่ 3 (2565)			เฉลี่ย 3 ปี (บาท/ไร่)			
	ผลผลิต (ก.ก./ไร่)	ต้นทุน (บาท/ไร่)	รายได้ (บาท/ไร่)	ผลผลิต (ก.ก./ไร่)	ต้นทุน (บาท/ไร่)	รายได้ (บาท/ไร่)	ผลผลิต (ก.ก./ไร่)	ต้นทุน (บาท/ไร่)	รายได้ (บาท/ไร่)				
1. มะยงชิด													
ผลมะยงชิด	270	8,600	55,000	46,400	360	8,600	72,000	63,400	285	12,800	70,000	57,200	55,667
มะยงชิดลอยแก้ว													
	270	8,600	55,000	46,400	360	8,600	72,000	63,400	250	8,600	50,000	41,400	151,200
2. กระเทียม													
ผลกระเทียม	600	5,400	30,000	24,600	640	5,400	32,000	26,600	610	27,400	68,000	40,600	91,800
กระเทียมลอยแก้ว													
	600	5,400	30,000	24,600	640	5,400	32,000	26,600	500	5,400	30,000	24,600	75,800
กระเทียมสามรสอบแห้ง													
	-	-	-	-	-	-	-	-	10	12,000	20,000	8,000	-
	-	-	-	-	-	-	-	-	100	10,000	18,000	8,000	-
ทั้งหมด													
3. ผักกูด													
ยอดผักกูด	3,000	33,000	157,000	124,000	2,900	33,000	151,000	118,000	3,100	33,000	150,000	117,000	119,667
ข้าวเหนียวผักกูด													
	2,500	32,800	150,000	117,200	2,400	32,800	144,000	111,200	2,600	32,800	143,000	110,200	112,867
ต้นกล้าผักกูด													
	500	200	7,000	6,800	500	200	7,000	6,800	500	200	7,000	6,800	6,800

ผลผลิต ต้นทุน รายได้ รายได้สุทธิ (บาท / ไร่ / ปี)

ชนิดพืช	ผลผลิต (ก.ก./ไร่)	ต้นทุน (บาท)	ปี 2566	
			รายได้ (บาท)	รายได้สุทธิ (บาท)
พืชหลัก				
1. มะยงชิด	410	13,400	99,000	85,600
ผลมะยงชิด	370	8,600	75,000	66,400
มะยงชิดลอยแก้ว	40	4,800	24,000	19,200
2. กระท้อน	632	29,400	77,500	48,100
พืชรอง				
3. ผักกูด	3,300	53,000	239,500	186,500
ยอดผักกูด	2,700	32,800	148,500	115,700
ข้าวเกรียบผักกูด	100	20,000	84,000	64,000
ต้นกล้าผักกูด	500	200	7,000	6,800
อื่นๆ				

การยอมรับความพึงพอใจเทคโนโลยีกรมวิชาการเกษตร

เกษตรกรยอมรับและมีความพึงพอใจใน เทคโนโลยีการใส่ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน ปุ๋ยชีวภาพละลายฟอสเฟต ปุ๋ยชีวภาพไมคอร์ไรซา และราเขียวไตรโคเดอร์มา ในระดับสูงเพราะสามารถเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต ลดต้นทุน เพิ่มรายได้ เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและสามารถประยุกต์ใช้ร่วมกับเทคโนโลยีจากหน่วยงานอื่นๆ ได้ดี

คำแนะนำ

การปลูกผักกูดร่วมไม้ผล มีปัจจัยสภาพแวดล้อมที่มีผลต่อการให้ผลผลิตและคุณภาพผักกูด ดังนี้

แสง : เหมาะสมอยู่ที่ 50% ในกรณีปลูกในทรงพุ่มไม้ผลแนะนำให้ปลูกร่วมกับไม้ผลที่มีอายุมากกว่า 5 ปีขึ้นไป ในกรณีไม้ผลอายุน้อยหรือปลูกนอกทรงพุ่ม ควรมีการพรางแสงให้มีแสงแดดผ่าน 50 – 70 %

การให้น้ำ : ควรมีแหล่งน้ำที่เพียงพอ “ชุ่มชื้นและปลอดโปร่ง” คือสโลแกนหลักของการปลูกผักกูดให้ได้ยอดอวบน้ำหนักดี

ปุ๋ยและสารเคมี : ผักกูดเป็นผักที่อ่อนแอต่อสารเคมี จึงเหมาะกับแปลงไม้ผลที่มีการจัดการแปลงแบบอินทรีย์หรือการจัดการแปลงตามมาตรฐานการผลิตพืชที่ดี (GAP) และควรหลีกเลี่ยงการกำจัดวัชพืชด้วยสารเคมี

เกษตรกรควรมีต้นทุนเริ่มต้น 10,000 บาท ต่อไร่

คณะผู้จัดทำ

นางสาวนราสินี สีล้วน

นักวิชาการเกษตรปฏิบัติการ

นางสาวนันทชลิษฐ์ ฐาน์กาญจน์

นักวิชาการเกษตรชำนาญการ

นางสาวไพโรธ สุทธธนู

นักวิชาการเกษตร

นายเกรียงศักดิ์ ขาดิปริติ

ผู้อำนวยการศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตรปทุมธานี

คณะกรรมการติดตามและคัดเลือกแปลงต้นแบบ โครงการ 76 จังหวัด 76 โมเดล การผลิตสินค้ามูลค่าสูง

1. นางอารดา มาสรี	ผู้อำนวยการสำนักวิจัยและพัฒนาการเกษตรเขตที่ 5
2. นายดาวรุ่ง คงเทียน	ผู้อำนวยการศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตรอุทัยธานี
3. นายเกรียงศักดิ์ ขาดปรีดี	ผู้อำนวยการศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตรปทุมธานี
4. นางรักชนก ทองเวียง	รชก.ผู้อำนวยการศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตรกาญจนบุรี
5. นายอุดมศักดิ์ ดวนมีสุข	ผู้อำนวยการศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตรราชบุรี
6. นางเพ็ญลักษณ์ ชูดี	ผู้อำนวยการศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตรนครปฐม
7. นายนพพร ศิริพานิช	ผู้อำนวยการศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตรเพชรบุรี
8. นายนิพนธ์ ภาชนะวรรณ	ผู้อำนวยการศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตรนครสวรรค์
9. นางธรรณญา ภู่วิไล	ผู้อำนวยการกลุ่มถ่ายทอดเทคโนโลยี
10. นางสาวเครือวัลย์ บุญเงิน	ผู้อำนวยการกลุ่มวิชาการ
11. นางสาววาริรัตน์ สมประทุม	นักวิชาการเกษตรชำนาญการ
12. นายปิยนันท์ พวงจันทร์	นักวิชาการเกษตรชำนาญการ
13. นางสาววัชรา สุวรรณอาศน์	นักวิชาการเกษตรชำนาญการ
14. นางสาวฉัตรมณี สังข์สุวรรณ	นักวิชาการเกษตรชำนาญการ

สนับสนุนงบประมาณ โดย กองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์วิจัยและนวัตกรรม (ววน.)

ติดต่อสอบถาม

ศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตรปทุมธานี

12/19 หมู่ 13 ตำบลคลองหนึ่ง อำเภอคลองหลวง ปทุมธานี 12120

ศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตรปทุมธานี

02 520 5149 / 02-5293090

Sbp.prathum@yahoo.co.th